

Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku
k odôvodneniu nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 71/2024 zo 17. decembra 2025

1. V súlade s § 67 ods. 1 zákona o ústavnom súde pripájam k odôvodneniu nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 71/2024 zo 17. decembra 2025 odlišné (doplňujúce) stanovisko.
2. Podstatou sťažnosti bolo (predbežné) vyriešenie otázky konkurencie dvoch práv – na jednej strane išlo o ochranu reputácie internetového vydavateľstva a kníhkupectva a na strane druhej tu stála sloboda prejavu sťažovateľky.
3. Sťažovateľka je občianskym združením, ktoré prevádzkuje webovú stránku ako verejnú databázu „... *webových stránok s neserióznym, klamlivým, podvodným, konšpiračným alebo propagandistickým obsahom*“. Na svojej webovej stránke zverejňuje zoznam „konšpirátorov“ – teda webových stránok, o ktorých sú tu (podľa jej názoru) pochybnosti o ich dôveryhodnosti a kvalite obsahu.
4. Na tento zoznam sťažovateľka zaradila aj dotknuté vydavateľstvo (na 197. mieste), keď vyhodnotila jeho publikačnú činnosť týkajúcu sa (okrem iného) podporovania vojenskej agresie Ruskej federácie proti Ukrajine, spochybňovania existencie Ukrajiny, oslavovania Stalina a stalinizmu, prepisovania histórie ZSSR, očierňovania západných inštitúcií a šírenia dezinformácie týkajúcej sa pandémie COVID-19 a očkovania za spornú.
5. Vydavateľstvo sa bránilo podaním návrhu na vydanie neodkladného opatrenia, ktorému súdy vyhoveľi a sťažovateľke uložili povinnosť odstrániť z jej internetovej stránky internetovú webovú stránku/doménu/subdoménu vydavateľstva až do právoplatného rozhodnutia vo veci samej v dôsledku objektívneho zasiahnutia do jeho dobrej povesti.
6. Napriek tomu, že podstatou neodkladného opatrenia je ochrana dobrej povesti vydavateľstva, s ohľadom na okolnosti je ňou nevyhnutne aj otázka slobody prejavu vydavateľstva. Vydavateľstvo totiž *de facto* tvrdí, že je nesprávne označené za konšpirátora práve pre svoje „iné“ názory, ktoré majú byť rovnako chránené v rámci slobody prejavu. Sťažovateľka si podľa vydavateľstva uzurpuje moc rozhodovať o tom, kto má pravdu, a označuje tých „inak mysliacich“ za konšpirátorov, čo je podľa nej neprípustné.
7. V prvom rade považujem za potrebné uviesť, že toto odlišné stanovisko nemá v žiadnom možnom kontexte smerovať k obrane rasovo, rodovo či akokoľvek inak nenávisných prejavov. Pokiaľ ide o moje stanovisko, nemôžem nesúhlasiť s postojom Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ktorý vo svojej rozhodovacej praxi pomerne jednoznačne uvádza, že aj s veľkou mierou tolerancie je potrebné byť v niektorých otázkach netolerantný a neposkytovať ochranu tým, ktorí podporujú nenávisť a broja proti základným hodnotám dohovoru. V druhom rade toto odlišné stanovisko nemá byť chápané ani ako obrana myšlienok prezentovaných vydavateľstvom – ako je uvedené v samotnom náleze, prioritne bude úlohou všeobecného súdu, aby sa k tejto otázke vyjadril (čiastočne možno práve s poukazom na judikatúru ESLP, o ktorej sa už zmieňujem?).

8. Sloboda prejavu bezpochyby je hodnotou, ktorú je potrebné (priam nevyhnutné) chrániť a brániť. Existuje množstvo argumentov, ktoré vysvetľujú, prečo je to tak (pozri Bartoň, M. *Svoboda prejavu: princípy, garance, meze*. Praha : Leges, 2010, od s. 11). Jedným z hlavných argumentov, na ktorom sa však zhodne prevažná časť odborníkov (Barendt, Faber, Emerson), je argument hľadania (objavovania) pravdy (*search for truth*) (tamtiež, s. 12).

9. Tento argument je založený na teórii, podľa ktorej čím menej sa bude zasahovať do verejnej diskusie, tým viac názorov v nej zaznie, a tým jednoduchšie bude nachádzanie tých správnych riešení – pravdy. Tento argument bol v podobe „voľného trhu myšlienok“ vyjadrený sudcom O. W. Holmesom v disente k rozhodnutiu Najvyššieho súdu USA Abrams v. United States, kde uvádza, že najvyššie požadované dobro (*ultimate good desired*) je lepšie dosahovať slobodnou výmenou myšlienok. „... Najlepšou skúškou pravdy je sila myšlienky, ktorá sa presadí v konkurencii tohto trhu...“ [Abrams v. United States 250 U. S. 616, 60 (1919)].

10. Okrem tohto (azda najzásadnejšieho) argumentu sa ja osobne prikláňam tiež k argumentu tolerancie (Bartoň, M. *Svoboda prejavu: princípy, garance, meze*, už citované, s. 12). Ide o argument sčasti zaznávaný, niektorými odborníkmi dokonca neprijímaný (napr. Sadurski, pozri Bartoň, M. *Svoboda prejavu: princípy, garance, meze*, už citované, s. 12), ale podľa môjho názoru v časoch plných pretlaku informácií a už spomínaného napätia v spoločnosti ide o argument rovnako zásadný. Podľa tohto argumentu široká miera slobody prejavu, pri ktorej zaznievajú aj krajné či extrémne názory, vo všeobecnosti posilňuje a zvyšuje toleranciu v spoločnosti, teda schopnosť spoločnosti fungovať v rámci širokej plurality názorov (Bollinger, L. C. *The Tolerant Society-Freedom of Speech and Extremist Speech in America*. Oxford University Press, New York, 1986. In: Bartoň, M. *Svoboda prejavu: princípy, garance, meze*, už citované, s. 12). Na ktorú stranu sa prikloníme, závisí najmä od toho, ako veľmi (ne)dôverujeme samoregulačným spoločenským mechanizmom – ako veľmi (ne)dôverujeme jednak ľuďom samotným na jednej strane (ak sme zástancami argumentu tolerancie), na druhej strane ide o dôveru k verejnej moci, ktorá by mala rozhodovať o tom, o čom sa nebude smieť rozprávať (ak sme proti tomuto argumentu). Chcel by som povedať, že som v tomto smere skôr optimistom v prospech ľudí.

11. Myšlienku tolerancie napokon nezavrhuje ani samotný ESLP. Ako je zdôraznené aj v samotnom náleze, sloboda prejavu sa uplatňuje nielen vo vzťahu k „informáciám“ a „myšlienkam“, ktoré sa prijímajú priaznivo, resp. sa pokladajú za neurážlivé a neutrálne, ale aj k tým, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú štát alebo časť obyvateľstva. Vyžaduje si to pluralizmus, znášanlivosť a veľkorysosť, bez ktorých nemožno hovoriť o „demokratickej spoločnosti“ (rozsudok ESLP zo 7. 12. 1976 vo veci Handyside proti Spojené kráľovstvo, sťažnosť č. 5493/72, § 49).

12. Pripustíme na chvíľu, že aj nerozumné, nelogické alebo zjavne nesprávne závery môžu pomôcť pri hľadaní pravdy – že sloboda prejavu nehrá rolu šíriteľa „zjavných bludov“, ale napomáha tomu, aby sa ľudia medzi sebou rozprávali, aby diskutovali. Som zástancom osvety, nie cenzúry. Osvety s rešpektom, toleranciou a diskusiou. Vnímam obrovské napätie v spoločnosti (často v rámci rodín) v mnohých (často aj zásadných) hodnotových, ale aj nehodnotových otázkach, a rovnako tak vnímam aj obrovskú mieru nenávisti a nedostatku

rešpektu k názorom iných. Javí sa náročné v takom prostredí vysvetľovať či diskutovať, no napriek tomu som toho názoru, že to spoločnosť nesmie vzdať. Ak bude spoločnosť naučená iba preberať tie „správne“ myšlienky či názory, potom (bez diskusie) sa aj pravda stane len pravdou naučenou, a to bez toho, aby bola pochopená. Bez pochopenia potom stráca svoju hĺbku a bez nej sa stane plytkou a povrchnou s hrozbou toho, že upadne do zabudnutia dôvod, pre ktorý sa stala pravdou.

13. Aby som bol aj konkrétny – veľmi pozitívne vnímam to, že sťažovateľka na túto úlohu nezanevrela. Okrem toho, že totiž samotný zoznam vytvorila, pri každom „konšpirátorovi“ sú poctivo rozpísané dôvody, pre ktoré si podľa sťažovateľky tá-ktorá webová stránka tento titul zaslúži. S istou mierou kritiky však na druhej strane vnímam to, že aj táto snaha sa môže javiť ako nie relevantná, a to práve so zreteľom na tých, ktorým je snaha sťažovateľky určená. Marketing má obrovskú moc a táto moc v tomto prípade môže spôsobiť, že webová stránka, ktorá sa ocitne na zozname sťažovateľky, bude z trhu vylúčená bez ohľadu na dôvody, pre ktoré sa na zozname ocitla. Otázne je, či sťažovateľka vníma túto moc a zodpovednosť s ňou spojenú. Veľmi zjednodušene povedané – akokoľvek pozitívne možno vnímať snahu sťažovateľky zostať objektívnou – počnúc vysvetľovaním pravidiel zaradenia do zoznamu, samotného zaradenia do zoznamu, až po zostavenie komisie zloženej z odborníkov, otázne bude, či napokon nie je podstatná aj tak len jediná vec – že niekto bol označený za konšpirátora.

14. Je nevyhnutné citlivo rozlišovať medzi tým, čo je pravda a čo je hľadaním pravdy, a hranica môže byť niekedy veľmi tenká. V súvislosti s posudzovanou vecou budem (osobne) uvažovať nad tým, či vôbec niekto (bez ohľadu na to, akým renomovaným je odborníkom) má mať tú moc osobovať si *quazi* rozhodovanie o tom, kde je pravda vo vzťahu k iným osobám. Vytváranie zoznamov konšpirátorov podľa môjho názoru (akokoľvek spoločenský prospešné) predstavuje vždy isté riziko, že údaj v zozname ešte predsa len bol spôsobilý byť predmetom hľadania pravdy, a nie pravdou samotnou. Akokoľvek dobré sú naše úmysly, vždy treba mať na zreteli ľudskú omylnosť a myslieť na to, že názor, ktorý chceme potlačiť, môže byť napokon názorom správnym (par. J. S. Mill).

V Košiciach 17. decembra 2025

Peter Straka
sudca